

PIOTR GUZDEK

Uniwersytet Opolski, Wydział Teologiczny, Polska

piotr.guzdek@interia.pl

ORCID: 0000-0002-1727-8012

Konferencja „*Odeszły, aby żyć wiecznie...* Pogrzeb dziecka poronionego z perspektywy ekumenicznej” (Poznań, 28-29 września 2021 roku)

W dniach 28-29 września 2021 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „*Odeszły, aby żyć wiecznie...* Pogrzeb dziecka poronionego z perspektywy ekumenicznej”. Było to pierwsze w krajowym środowisku naukowym i eklezyjalnym sympozjum traktujące o pochówku dziecka zmarłego na skutek poronienia klinicznego i towarzyszeniu pastoralnym jego osieroconej rodzinie w praktyce duszpasterskiej, dyscyplinie liturgicznej i nauczaniu dogmatyczno-moralnym pięciu najliczniejszych w Polsce Kościołów chrześcijańskich. Reprezentowano tradycję rzymskokatolicką, greckokatolicką, starokatolicką, prawosławną i ewangelicko-augsburską, a także, choć niemającą ścisłego związku z polską kulturą, tradycję anglikańską.

Konferencję wraz z poznańskim fakultetem teologicznym współorganizowały podmioty naukowe, kulturalne i pastoralne prowadzące działalność na rzecz małżeństw i rodzin o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim, jak Krajowy Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin, Polskie Stowarzyszenie Familiologiczne, Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka i Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół Poznański”. Patronat honorowy nad wydarzeniem sprawował bp dr hab. Wiesław Śmigiel, przewodniczący Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski i ordynariusz diecezji toruńskiej.

Omawiane sympozjum o ściśle ekumenicznym profilu badawczym stanowiło kontynuację Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „*Umarłych pogrzebać... Pogrzeb dziecka poronionego źródłem chrześcijańskiej nadziei*” zorganizowanej na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie w roku 2012. Problematyka pochówku dziecka zmarłego na wczesnych etapach ciąży była rozważana na krakowskiej konferencji wyłącznie z perspektywy Kościoła Rzymskokatolickiego. Inicjatywa poznań-

ska, podjęta niespełna 10 lat później, poszerzyła zakres analiz o inne denominacje chrześcijańskie.

Wydarzenie to przygotowano w ramach Roku Rodziny „*Amoris laetitia* – Radość miłości” ogłoszonego w Kościele Rzymskokatolickim w celu zintensyfikowania prac nad wprowadzeniem w struktury duszpasterstwa rodzin podejścia pastoralnego papieża Franciszka zawartego w adhortacji *Amoris laetitia*. Konferencja stała się kolejnym o randze ogólnopolskiej instrumentem aplikacji przez Krajowy Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin papieskiej adhortacji. Jednym z pierwszych projektów zrealizowanych w tym zakresie było wydanie i wdrożenie we współpracy z Polskim Stowarzyszeniem Obrońców Życia Człowieka *Kompendium pastoralnego o rodzinnym pogrzebie dziecka martwo urodzonego i towarzyszeniu w żałobie osieroconej rodzinie* (Kraków 2020). Organizatorzy postawili jako prymarny cel obu inicjatyw pastoralno-naukowych rozpatrzenie i następnie zastosowanie tych założeń i wskazań paradygmatu pastoralnego Franciszka, które mogą okazać się twórcze i adekwatne w niezwykle złożonej i emocjonalnie trudnej sytuacji duszpasterskiej śmierci dziecka we wczesnym stadium prenatalnym. W zamyśle organizatorów termin sympozjum przypadł w niedalekiej bliskości czasowej Dnia Dziecka Utraconego, wpisując się w jego ogólnopolskie obchody w środowisku kościelnym.

Dwudniowe obrady konferencji przyjęły formę stacjonarną dla prelegentów zgromadzonych w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej na Ostrowie Tumskim w Poznaniu, zaś dla audytorium zewnętrznego z powodu ograniczeń pandemicznych były dostępne za pośrednictwem transmisji internetowej na profilach Facebook i YouTube Wydziału Teologicznego UAM, Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia Człowieka i Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin. Na czele komitetu organizacyjnego stanął ks. prof. UAM dr hab. Andrzej Pryba MSF, prodziekan ds. rozwoju i współpracy naukowej Wydziału Teologicznego UAM oraz wiceprezes Polskiego Stowarzyszenia Familiologicznego. Pomysłodawcą sympozjum był Piotr Guzdek, doktorant na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego i koordynator ds. pogrzebów dzieci martwo urodzonych w Polskim Stowarzyszeniu Obrońców Życia Człowieka. Patronat medialny pełniły redakcje mediów lokalnych i ogólnopolskich: Przewodnika Katolickiego, TVP 3 Poznań, Radia Poznań, Radia Emaus i Fundacji Dobre Państwo.

Strukturę konferencji oparto na czterech modułach tematycznych zrealizowanych w ramach pięciu sesji plenarnych. Ich problematyka dotyczyła kolejno medycznych, prawnych, psychospołecznych aspektów poronień klinicznych i pochówku utraconego dziecka (sesja 1), statusu embrionu ludzkiego (sesja 2), pośmiertnego losu dziecka umierającego bez chrztu w okresie prenatalnym (sesja 3) oraz liturgii pogrzebu zmarłego i wsparcia pastoralnego rodzin (sesja 4 i 5). Poszczególne sesje każdorazowo dopełniała dyskusja w odpowiedzi na pytania uczestników stacjonarnych i kwestie szczegółowe poddawane pod rozwagę prelegentów przez osoby biorące udział w konferencji za pośrednictwem transmisji internetowej.

W słowie wprowadzenia ks. Andrzej Pryba wyraził radość z owocnej współpracy w przygotowaniu konferencji licznych podmiotów wykonujących oryginalne

i wymiennie wspierające rodzinę projekty naukowe i pastoralne. Podkreślał społeczną i eklezjalną doniosłość tematu przewodniego obrad. Za niewątpliwie osiągnięcie uznał podejmowany w duchu ekumenii i dialogu wspólny namysł teologów różnych Kościołów chrześcijańskich nad możliwymi formami wsparcia pastoralnego rodziny osieroconej po stracie prokreacyjnej i kształtowania postawy pietyzmu dla zwłok i szczątków człowieka zmarłego we wczesnym etapie rozwoju prenatalnego. W ocenie ks. Pryby małżeństwo i rodzina, naznaczone cierpieniem powodowanym śmiercią dziecka przed narodzeniem, stają się wymagającą szczególnej troski przestrzenią relacji międzyosobowych, w których naczelnymi wartościami ekumenii, jak jedność i braterstwo, jeszcze usilniej powinny być promowane i realizowane na podstawie ewangelicznego orędzia miłości bliźniego i godności osoby ludzkiej. Wraz z przewodniczącym konferencji głos wprowadzenia zabrała Katarzyna Kosakowska, prezes Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół Poznański”. W swoim wystąpieniu odwołała się do prologu Ewangelii według św. Jana, wyrażając przekonanie, że dzięki przedłożeniom prelegentów światło Chrystusa, rozświetlające mrok żałoby, dotrze do rodzin przeżywających prenatalną śmierć dziecka w osamotnieniu i niezrozumieniu ze strony otoczenia. W opinii prezes Kosakowskiej zmierzenie się z bolesną problematyką symposium może zrodzić w środowisku społecznym owoce wrażliwości i solidarności międzyludzkiej z rodzinami oplakującymi poronione dzieci.

Otwarcia konferencji dokonali ks. dr Przemysław Drąg, dyrektor Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin, oraz Beata Choroszevska, krajowa doradczyni życia rodzinnego. Rozpoczynając obrady, prowadzący stwierdzili, że poznańskie symposium familiologiczne i zarazem ekumeniczne jest pierwszym tego typu spotkaniem naukowym o tak integralnym podejściu do niezawinionej śmierci dziecka prenatalnego oraz jej doświadczania w relacjach rodzinnych i wspólnocie parafialnej. W ich ocenie konferencja ta stanowi materialne świadectwo ciągłej troski duszpasterskiej Kościoła o szacunek dla poczynającego się dziecka i jego rodzinę zmagającą się ze stratą prenatalną. Rodzina przekazująca życie i będąca w żałobie po śmierci dziecka nienarodzonego niezmiennie pozostaje w centrum posługi pastoralnej Kościoła. Kierownictwo Krajowego Ośrodka przytoczyło fragment adhortacji *Amoris laetitia*, w którym papież Franciszek wskazał na niezbędną postawę duszpasterskiej wrażliwości wobec osieroconych rodziców: „A jakże nie rozumieć żalu tych, którzy stracili dziecko?” (nr 254). Przemawiający wyrazili nadzieję na wypracowanie konkretnych form systemowej pomocy pastoralnej rodzinom w niepowodzeniu położniczym, sygnalizując bolesne i niedopuszczalne przypadki odmowy przez kapłanów celebrowania liturgii pogrzebu dla dziecka zmarłego w okresie prenatalnym. Kończąc swoje wystąpienie, dyrektor Krajowego Ośrodka postulował, aby uczynić wszystko dla integralnego rozwoju dziecka pod sercem matki, a w sytuacji jego śmierci zapewnić mu godny pochówek zgodnie z dyscypliną liturgiczną i pastoralną Kościoła, otwartą na towarzyszenie małżonkom w żałobie po stracie prenatalnej.

Fizjologię, etiopatogenezę i epidemiologię poronień samoistnych omówił w swoim referacie otwierającym pierwszą sesję plenarną konferencji prof. n. med. Bogdan Chazan z MaterCare International, St. John's Canada. Oceny obowiązujących

w Polsce procedur formalnoprawnych pogrzebu dziecka martwo urodzonego dokonał dr hab. Piotr Telusiewicz, kierownik Katedry Prawa Rodzinnego i Praw Rodziny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Psychologiczne i społeczne następstwa poronień klinicznych oraz propozycje form wsparcia osieroconych rodzin przedstawiła dr Emilia Lichtenberg-Kokoszka, adiunkt w Instytucie Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego. Działania pomocowe świadczone rodzinom w sytuacji kryzysowej przez instytucje samorządowe na przykładzie województwa wielkopolskiego scharakteryzował ks. Andrzej Pryba. Spektrum niezbędnych kompetencji komunikacyjnych kapłanów w posłudze pastoralnej rodzicom po poronieniu wskazała dr hab. Monika Przybysz, profesor w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Osobiste świadectwo cierpienia członków rodziny nuklearnej poronionego dziecka, szczególnie żałoby starszego rodzeństwa, złożyła dr hab. Elżbieta Osewska, profesor w Katedrze Filologii Polskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie.

Stanowisko Cerkwi Prawosławnej w kwestii statusu embrionu ludzkiego zaprezentował ks. dr Artur Aleksiejuk z Katedry Pedagogiki Religii i Kultury Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Poglądy teologów prawosławnych na egzystencję pośmiertną dzieci zmarłych bez chrztu przedłożył ks. dr Henryk Paprocki, profesor Prawosławnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Liturgiczne i pastoralne aspekty pogrzebu dziecka poronionego w tradycji prawosławia rozważył ks. dr hab. Marek Ławreszuk, profesor i kierownik Katedry Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku. Dyskusje teologów luterańskich na temat statusu embrionu ludzkiego nakreślił ks. dr hab. Janusz Podzielny, profesor w Instytucie Nauk Teologicznych Uniwersytetu Opolskiego. Dyscyplinę liturgiczną pogrzebu dziecka zmarłego w wyniku poronienia i kierunki działań duszpasterskich Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego na rzecz rodzin z doświadczeniem prenatalnej śmierci dziecka skomentował bp dr Adrian Korczago, ordynariusz diecezji cieszyńskiej i kierownik Katedry Ewangelickiej Teologii Praktycznej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

Stosunek teologii rzymskokatolickiej wobec wielowiekowej polemiki wokół pozycji antropologicznej embrionu ludzkiego przybliżył ks. dr hab. Andrzej Muszala, profesor w Międzywydziałowym Instytucie Bioetyki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Analizę opinii teologów rzymskokatolickich o pośmiertnym losie dziecka umierającego bez chrztu w prenatalnej fazie życia przeprowadziła dr Marta Ficoń, absolwentka Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Formy liturgicznego pochówku nieochrzczonego dziecka i duszpasterskiej troski Kościoła Rzymskokatolickiego o rodzinę w kryzysie poronienia uczynił przedmiotem swojego wystąpienia Piotr Guzdek. Tożsame zagadnienie z pozycji Kościoła Greckokatolickiego w Polsce przedstawił ks. dr hab. Przemysław Nowakowski, profesor i dyrektor Instytutu Liturgicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Podejście Kościołów tradycji starokatolickiej do celebracji liturgii pogrzebu dziecka utraconego na skutek patologii ciąży i pomocy pastoralnej w żałobie jego rodzinie poddał uwadze uczestników sympozjum ks. dr hab. Mirosław Michal-

ski, profesor Katedry Starokatolickiej Teologii Dogmatycznej i Moralnej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Ekumeniczny profil konferencji dopełniło przedłożenie dr. hab. Piotra Kopca, profesora w Katedrze Teologii Protestanckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, traktujące o pogrzebie dziecka zmarłego przed narodzeniem w nauczaniu moralnym Kościoła Anglii.

W trakcie dwudniowych obrad konferencji łącznie wygłoszono 17 referatów. Wszystkie wystąpienia zostały utrwalone i po zakończeniu sympozjum zamieszczone w celu ich popularyzacji na kanale Blogpressportal w serwisie YouTube, jak również na stronach internetowych Polskiego Stowarzyszenia Obróńców Życia Człowieka i Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin. Trwałym rezultatem konferencji będzie przygotowywana monografia wieloautorska, która ukaże się nakładem Wydawnictwa Pallottinum w Poznaniu jako pierwsza tego typu pozycja naukowo-ekumeniczna na rynku wydawniczym w Polsce. Podobnie wymiernym owocem krakowskiej konferencji sprzed 10 lat była monografia *Od bólu po stracie do nadziei życia. Pogrzeb dziecka poronionego*, stanowiąca obecnie jedno z podstawowych opracowań teologiczno-pastoralnych na ten temat w polskiej literaturze przedmiotu.